

ПРОГРАМ РАДА¹
ISS/KS H091
Површински активне материје

Овај програм рада усвојен је на седници Комисије која је одржана дописним путем од 17. децембра до 29. децембра 2014. године, а одобрен је од стране Стручног савета за опште области стандардизације на седници која је одржана 13. фебруара 2015. године.

Увод

Стручни рад Института за стандардизацију Србије (у даљем тексту: Институт) у појединачним областима стандардизације одвија се у комисијама за стандарде и сродне документе (у даљем тексту: комисије за стандарде), које су основна техничка радна тела. По потреби, ради извршавања појединих задатака из својих делокруга, комисије за стандарде могу образовати радне групе, као и друга стална и повремена радна тела.

На основу члана 49, став 1, тачка 14) Статута Института за стандардизацију Србије („Службени гласник РС”, број 06/2011), а у вези са одлуком Стручног савета за опште области стандардизације бр. 1865/57-20-02/2012 од 19. јула 2012. године, директор Института за стандардизацију Србије донео је решење о образовању Комисије за стандарде и сродне документе KS H091, *Површински активне материје*.

Предмет рада Комисије за стандарде и сродна документа KS H091 јесте стандардизација у области површински активних материја, која обухвата класификацију, терминологију, узимање узорака, физичке, хемијске или друге врсте метода испитивања и спецификације површински активних материја или смеша (мешавина) које садрже једну или више површински активних материја са другим састојцима који улазе у састав детергената или сапуна, или без њих.

Комисија за стандарде прати рад Техничког комитета CEN/TC 276, *Surface active agents* (*Површински активне материје*) Европског комитета за стандардизацију (CEN). Поткомитети који се налазе у оквиру CEN/TC 276 јесу: CEN/TC 276/WG 1, *Methods of analysis* (*Методе анализе*), који се бави проблемима везаним за квалитативна и квантитативна испитивања површински активних материја, CEN/TC 276/WG 2, *Methods of test* (*Методе испитивања*), који испитује њихове физичке особине и CEN/TC 276/WG 3, *Bio-surfactants* (*Биосурфактанти*), чији су предмет интересовања биосурфактанти.

Комисија за стандарде KS H091 такође прати рад међународног техничког комитета за стандардизацију ISO/TC 91, *Surface active agents* (*Површински активне материје*). Поткомитети који се налазе у оквиру ISO/TC 91 јесу: ISO/TC 91/WG 1, *Analytical methods* (*Аналитичке методе*), ISO/TC 91/WG 2, *Microbiology* (*Микробиологија*), и ISO/TC 91/ WG 3, *Bio-surfactants* (*Биосурфактанти*).

Комисија за стандарде KS H091 је образована ради:

- доношења, преиспитивања и повлачења српских стандарда и сродних докумената у наведеној области рада, у складу са Интерним правилима и упутствима Института;

¹ При преводу на енглески језик треба користити израз „BUSINESS PLAN”.

- обезбеђивања усаглашености српских стандарда и сродних докумената са европским и међународним стандардима у наведеној области рада;
- учествовања у изради и преиспитивању стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у наведеној области рада;
- других послова које предложи надлежни стручни савет.

Комисија за стандарде KS H091 има задатак да доноси потребне одлуке и обавља послове у вези са преузимањем свих европских стандарда и сродних докумената из надлежности Техничког комитета CEN/TC 276 Европског комитета за стандардизацију (CEN).

У случају оправдане потребе, за предмете стандардизације из области рада Комисије за стандарде за које не постоје европски стандарди и сродни документи, и не предстоји њихово доношење, Комисија за стандарде може да донесе одлуку о преузимању међународних стандарда и сродних докумената, а уколико они не постоје и не предстоји њихово доношење, може да донесе одлуку о преузимању националних стандарда и сродних докумената других земаља, као и о доношењу изворних српских стандарда и сродних докумената.

1 Пословно окружење

1.1 Опште

Доношење националних стандарда у свим областима стандардизације од изузетног је значаја због елиминисања баријера за комерцијалну трговину између европских земаља и Србије, у корист обе стране (корисници, произвођачи, власти), због смањења цена производа применом хармонизованих стандарда и спецификација и унификације производа.

Потребе на тржишту диктирају неопходност преузимања стандарда у национални систем стандардизације. Продаја лоших или небезбедних производа може озбиљно угрозити углед производних организација, тако да је у интересу произвођача да постоје признати и прихваћени међународни/европски стандарди. Због свега тога, Комисија за стандарде KS H091 израђује и доноси националне стандарде углавном према програму Техничког комитета CEN/TC 276.

Најважнији економски, технички, законодавни, правни, политички и друштвени индикатори који описују пословно окружење у индустријском сектору и другим областима стандардизације који су у вези са предметом рада ове комисије за стандарде и који могу имати значајан утицај на процес доношења стандарда детаљније су обрађени у даљем тексту.

Код површински активних материја у почетку је највећи проблем представљао назив. На англо-америчком говорном подручју за површински активне материје каже се „surface active agents” или скраћено „surfactants”, на француском „agents de surface”, на немачком „waschaktive substanzen” или скраћено WAS. Да би се уједначила терминологија, на Међународном конгресу Интернационалног комитета за површински активне материје, који је одржан 1960. године, одлучено је да се за површински активне материје усвоји заједнички назив „тензид”.

Према дефиницији овог комитета, „тензид” је хемијско једињење које, када је растворено или дисперговано у течности, има посебну склоност да се апсорбује на граничној површини и постане место физичко-хемијских или хемијских особина које су од практичног интереса. Молекул тензида обухвата бар једну групу са афинитетом за изразито поларне површине (хидрофилну), што практично обезбеђује растворљивост у води, и једну групу која има одбојност према води (хидрофобна). Начин

деловања тензида зависи непосредно од његове хемијске структуре, а према структури и понашању воденог раствора врши се и подела тензида.

Према хемијској структури тензиди се деле у четири групе:

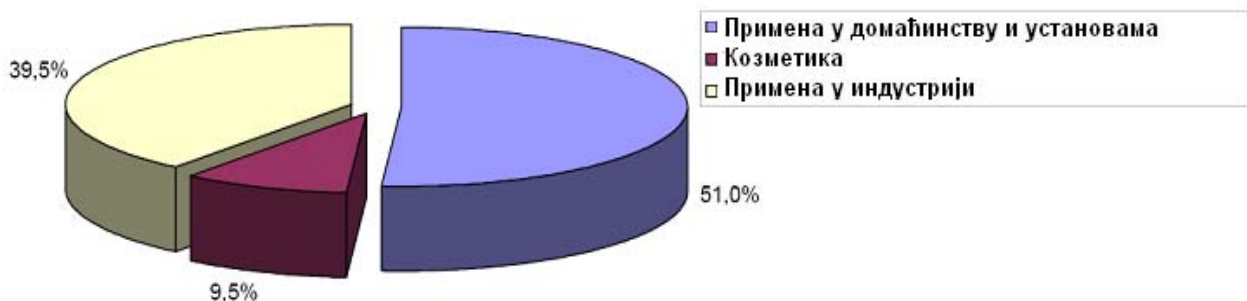
- ањонске – чији су јони негативно наелектрисани;
- катјонске – чији су јони позитивно наелектрисани;
- амфотерне – који могу да образују и ањоне и катјоне у зависности од рН средине у којој се нађу;
- нејонске – не јонизују у воденом раствору.

Површински активне материје се користе у многобројним производима широм света, а њихове карактеристике дају им могућност појединачне примене као: детергенти, дисперзиона средства, емулгатори, средства за квашење, активне материје са пењењем или способношћу сузбијања пењења, солубилизатори, стабилизатори, итд.

Површински активне материје се користе у многим производима у индустрији, где се користе као:

- или основне сировине за прављење производа, као што су: средства за прање и чишћење, средства за одржавање личне хигијене и козметички препарати;
- или помоћних производа који олакшавају рад у производњи текстила, боја и лакова, лепкова и средстава за заштиту биља, у прехранбеној и фармацеутској индустрији, индустрији прераде метала, флотацији руда.

Примена површински активних материја може бити подељена у две групе. Прва је везана за прање и чишћење у домаћинству и установама (болнице, школе, итд.), а друга се односи на примену у индустрији.

Што се тиче синтетичких средстава за прање (детергената), према дефиницији Међународног комитета за површински активне материје они представљају производе чије формулације садрже активне састојке (тензиде), као и помоћне састојке (билдере, избелјиваче, пуниоце и микрокомпоненте).

Основни задатак сваког детергента у поступку прања јесте да отклони прљавштину сваке врсте. То је сложени процес који обухвата:

- квашење рубља;
- снижавање површинског напона раствора;
- одвајање прљавштине (дисперговање) од текстилних тканина;
- обезбеђивање спречавања поновног таложења.

Основна подела је на течна и прашкаста средства, а секундарна подела је према намени на:

- детергенте за ручно прање посуђа;
- детергенте за машинско прање веша;
- детергенте за прање водоперивих тврдих површина (подови и слично);
- детергенте за прање стакла;
- алкалне одмашћиваче;
- помоћна средства за прање рубља (омекшивачи и белило), итд.

Велику улогу имају у производњи козметике.

Козметика се дели на:

- средства за одржавање личне хигијене (течни сапуни, шампони, купке и сл.);
- декоративну козметику (средства за улепшавање лица и усана, ноктију);
- функционалну козметику (млеко за тело, креме и сл.);
- боје за косу.

Економски индикатори:

Многи произвођачи у свом асортиману имају:

- површинске активне материје са малим обимом производње, због свог специфичног дејства и намене и
- површинске активне материје које су саставни део великог броја производа.

Прва група супстанци обезбеђује производњу разних врста производа који имају специјализовану намену. Због тога ти производи често достижу високу маржу.

Друга група сурфактаната обезбеђује капитал за улагање у опрему и постројења фабрика.

Политички и правни индикатори:

У контексту намера Републике Србије да се што пре интегрише у Европску унију, у току је процес усаглашавања националног законодавства са европским, који се врши путем преузимања директива ЕУ и усаглашавањем (хармонизовањем) српских стандарда са европским (EN), уз истовремено повлачење националних стандарда за исте предмете стандардизације, који су у супротности са европским. Последњих 20 година, много хемикалија са високоспецијализованим карактеристикама развијено је да би се заменили старији, мање ефикасни стандардни производи. Ови нови производи имају оптимизоване техничке и еколошке особине. Пошто су ускоспецијализовани, обим производње је релативно мали и, као последица тога, могућност да се покрију високи трошкови регистрације су ограничени. Због тога се очекује да ће око 50 % сурфактаната нестати са тржишта, јер сви они морају да прате процедуре REACH (то је уредба по којој се ради регистрација, вредновање, ауторизација и рестрикција хемикалија, а ступила је на снагу 1. јуна 2007. године): http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/chemicals/reach/index_en.htm.

Захваљујући томе, многи високоспецијализовани производи ће нестати (биће и забрањен извоз ових производа из ЕУ), а замениће их старији производи који имају ширу, а мање ефикасну употребу.

УРЕДБЕ

Нова уредба о детергентима: (ЕЦ) No 648/2004 Европског парламента и Савета објављена је 8. априла 2004. године, а почела је да важи и да се примењује 8. октобра 2005. године. Већим делом даје захтеве везане за биоразградивост сурфактаната, а додатни захтеви се односе на обележавање састојака детергената (на етикети) и обавезу произвођача да имају безбедносни лист састојака који је доступан медицинском особљу, ако је то потребно.

Ова уредба је накнадно допуњена уредбама:
(ЕЦ) No 907/2006, (ЕЦ) No 551/2009 и (ЕУ) No 259/2012.

Постоје упутства за испуњење уредби о детергентима, написана од стране разних удружења, која нису обавезујућа:

- AISE је направио упутство како би помогао индустрији у примени одредби уредбе (ЕЦ) No 648/2004 на биоразградивост сурфактаната и означавању детергената:
<http://www.aise.eu/cust/documentrequest.aspx?DocID=234>.
- CESIO упутство даје стандардизовану декларацију биоразградивости за коришћење безбедносног листа материјала у тежњи да помогне произвођачима сурфактаната да испуне своје обавезе према члану 9 уредбе (ЕЦ) No 648/2004:
http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/chemicals/files/legislation/cesio_guideline_june07_en.pdf.

И FAQ је издао документ у којем објашњава примену уредбе о детергентима:

http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/chemicals/files/docs/updated_detergents_faq_feb_2011_en.pdf

У Србији су донета следећа документа:

- Закон о хемикалијама (објављен у „Сл. гласнику РС” бр. 36/09);
- Закон о изменама и допунама закона о хемикалијама (објављен у „Сл. гласнику РС” бр. 92/11);
- Правилник о детергентима (објављен у „Сл. гласнику РС” бр. 40/10);
- Правилник о изменама и допунама правилника о детергентима (објављен у „Сл. гласнику РС” бр. 5/12);
- Листа сурфактаната за које је издато одобрење или донет акт којим се одобрава коришћење сурфактаната у детергенту у ЕУ и листа сурфактаната за које је одбијен захтев за одобрење и сурфактаната који су забрањени у ЕУ (објављена у „Сл. гласнику РС” бр. 94/10).

Задатак Комисије за стандарде KS H091 јесте да врши усаглашавање српских стандарда са европским, и то преузимањем европских стандарда као националних. Осим тога, приликом преузимања европских стандарда као српских морају се повићи сви национални стандарди за исте предмете стандардизације који су у супротности са европским стандардима.

Технички фактори:

Главна предност стандардизације у овој области јесте стално побољшавање квалитета производа кроз развој техничких стандарда. Ови стандарди омогућавају задовољење сталне тежње за побољшавањем. Стални раст у техничким захтевима за ове производе захтева даље испитивање и хармонизацију стандарда који се односе на опрему, процесе, квалитет производа и материјале. За нове и недавно развијене материјале неопходно је најпре утврдити ваљаност ових производа пре њиховог укључивања у стандарде. Они могу одговорати потребама тржишта и морају се ревидирати што чешће како би обезбедили оптималну подршку произвођачима.

1.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

Доступност међународних и/или европских стандарда значи да произвођачи у свим земљама света користе исти списак метода које дају поновљиве резултате. Ако производи испуњавају прихваћене међународне и/или европске стандарде, онда постоји минимална потреба за испитивањима у појединим земљама, што смањује специфичне трошкове набавке.

Индустрија сурфактаната и тржиште које она опслужује веома су сложени и изузетно подељени:

- Велики је број произвођача сурфактаната (процењено је да их има око 100, са око 10 000 запослених);
- Процењено је да има око 3 400 разних типова производа;
- Велики је број тржишта, са купцима који троше и више од 100 000 производа;
- Користе се за производњу великог броја производа различите намене;
- Постоји продаја сурфактаната и полупроизвода између произвођача различитих величина и могућности производње.

Произвођачи сурфактаната не продају полупроизводе и готове производе само крајњим корисницима већ и међусобно. То утиче на доступност сировина, могућности производње и оптимизација цене транспорта.

Светско тржиште површински активних материја (изузев сапуна) износи више од 5 милиона тона, од тога 2,6 милиона тона отпада на западни део Европе.

Производња сурфактаната 2002.године у Европи - 2,6 милиона тона

Производи за прање и чишћење чине више од 870 000 тона, тј. 51 % укупне количине површински активних материја које се користе у Европи. Од тога на производе за домаћинство отпада више од 800 000 тона, а на производе у институцијама више од 70 000 тона.

Производи за негу тела, козметички и фармацеутски производи користе више од 164 000 тона површински активних материја, тј. 9,5 % укупне количине. Преосталих 39 % се користи за индустријску употребу.

Количина површински активних материја у индустрији разликује се од тржишта до тржишта, а њихово процентуално учешће у различитим областима изгледа овако:

- хемикалије/полимеризација: 19 %
- текстил: 16 %
- металургија: 9 %
- пестициди/ђубрива: 7 %
- кожа/крзно: 7 %
- прерада хране: 6 %
- грађевина/јавни радови: 5.5 %
- рударство и индустрија нафте: 4 %
- папир: 3.5 %
- боје/пигменти/лакови: 3 %
- остало: 20 %.

У 2013. години производња је износила 2,8 милиона тона површински активних материја. Највећи произвођачи су: Akzo Nobel (SE), BASF (DE), Cepsa Quimica (ES), Clariant (DE), Dow (CH), Evonik (DE), Huntsman (UK), Sasol Olefins & Surfactants (DE), Shell Chemicals Europe (NL).

У Републици Србији, од домаћих произвођача, цео производни програм имају само Албус, Беохемија и Henkel.

Највише се увозе производи компанија Proctor and Gamble, Johnson и Saponie Osijek.

Годишња потрошња прашкастог детергента је око 9 kg по глави становника, а за наших 7,4 милиона то је око 60–62 хиљада тона.

Уз прашкасте детергенте увек се помињу и омекшивачи. Укупно се производи 10 000 тона омекшивача, а водећи произвођачи у Србији су Henkel и Беохемија. Од иностраних произвођача највише се користе производи компанија Proctor (Ленор) и Saponia Osijek.

Од течних детергената убедљиво највећу потрошњу има група детергената за прање посуђа. Годишња потрошња је 3,5 l по глави становника. Водеће фирме на тржишту су Henkel, Proctor и Беохемија (имају заједно 75 % тржишта), као и група малих произвођача.

Остали производи (детергенти за прање стакла, водоперивих тврдих површина (подови и слично)) троше се у количини од укупно 5 000 тона/годишње. Водећи произвођачи су Henkel, Proctor и Беохемија.

Што се козметике тиче, у Републици Србији преовладава производња средстава за одржавање личне хигијене. Произвођачи који учествују у више од 90 % укупне производње су: Беохемија, Dahlia, Албус, Henkel и Yuso хемџа. Мање произвођаче предводе Panonija, Piramida 72, DCP hemigal, Bones и Vukochem.

Сви поменути произвођачи производе и шампоне и средства за туширање и течне сапуне, а количине су оквирно следеће: укупно се потроши око 1,5 l шампона по глави становника/год. (РС има 7,4 милиона становника), од тога је увозних 40 % производа; средстава за туширање око 0,5 l ст./год. (увозних је 50 %) и течних сапуна око 1 l годишње (увозних је око 35 %).

Декоративна козметика се производи у Аури Ниш и Невени Лесковац, који су и највећи произвођачи. Нажалост, увоз обухвата више од 85 % производа на тржишту.

Функционалну козметику производе Dahlia и Yuso Хемџа. Годишња производња за ову групу производа је око 5 000 тона свих врста производа, а најпродаванији су млеко за тело и крема за негу

руку. Ови произвођачи снабдевају и трговачке ланце, а праве и козметику за бебе. Удео домаће козметике за бебе не прелази 25 % тржишта, и то износи око 500 тона.

Боје за косу производи Maxitone, при чему је покривеност тржишта увозним бојама преко 87 %, а потрошња је 2 паковања годишње по глави становника.

Увозна козметика долази из многих земаља, а најпознатији на тржишту су Nivea, Loreal, Shiseido, Lancome (и многи други – више од 50 увозних фирми).

У РС се не производе тензиди као сировине, већ се увозе и уграђују у готове производе.

Користе се тензиди следећих глобално присутних компанија:

BASF (Немачка), Cognis (Немачка), Clariant (Швајцарска), Huntsmann (САД), Sasol (Италија), Kao chemical (Јапан), као и још неких мање заступљених произвођача.

1.3 Захтеви тржишта

Стандарди из надлежности Комисије за стандарде KS H091 примењују се у пословном окружењу Србије. Спецификације и стандарди чине основу за производне и комерцијалне послове, као и за контролу квалитета ових производа, која се обавља у акредитованим лабораторијама.

Основни правац Комисије за стандарде KS H091 јесте праћење тржишних трендова и непрекидни рад на преиспитивању, ажурирању, као и доношењу нових стандарда из делокруга рада Комисије.

1.4 Аспекти заштите животне средине

С обзиром на то да је у програму рада Комисије за стандарде предвиђено доношење националних стандарда који утврђују параметре који се баве утицајима животне средине, разматрање ових утицаја захтева претходну анализу. Доношење националних стандарда из ове области и примена стандарда може за резултат имати повратни ефекат у односу на заштиту животне средине кроз рационализацију ових утицаја и средстава заштите.

Веома је важно, са аспекта заштите животне средине, користити мање количине супстанци при лабораторијским испитивањима и осмислити бољу комбинацију материјала како би се уштедела драгоцен енергија.

ЕКОЛОШКО ОБЕЛЕЖАВАЊЕ

Уредба о еколошком обележавању прописује да се критеријуми те врсте обележавања дају за групе производа који представљају значајни обим укупне производње и продаје. На основу тога се индустрија детергената и површински активних материја дели у пет целина:

1. детергенти за прање веша;
2. детергенти за аутоматско прање суђа у машини;
3. средства за чишћење санитарија;
4. средства за чишћење водоперивих тврдих површина;
5. средства која се користе у индустрији текстила.

За сваки од ових производа дат је документ о еколошком обележавању:

1. https://www.umweltzeichen.at/richtlinien/Uz21_K5a_engl.pdf;
2. http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/det_dishwashers.pdf;

3. http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/User_Manual_cleaners.pdf;
4. http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/User_manual_i_and_i_laundry_det.pdf

На основу европских уредби CLP и GHS: http://ec.europa.eu/environment/chemicals/labelling/index_en.htm донет је Правилник о класификацији, паковању, обележавању и рекламирању хемикалија и одређеног производа у складу са Глобално хармонизованом системом за класификацију и обележавање УН (објављен у „Сл. гласнику РС”, бр. 64/10) и његове измене и допуне (објављене у „Сл. гласнику РС”, бр. 26/11).

2 Очекиване користи од рада Комисије за стандарде

Основне користи које се очекују од рада Комисије за стандарде KS H091 јесу:

- Доношење националних стандарда за методе испитивања који су идентични са европским и/или међународним стандардима, а чиме се обезбеђује ефикасан алат за проверу испуњености услова утврђених у законима и/или прописима донетим на међународном, регионалном или националном нивоу;
- Применом националних стандарда за методе испитивања који су усаглашени са европским и/или међународним стандардима обезбеђује се упоредивост резултата испитивања и њихово признавање;
- Пружање подршке надлежним министарствима у текућим активностима на хармонизацији националне регулативе са европском регулативом, обезбеђивањем националних стандарда усаглашених са европским и/или међународним стандардима;
- Очекивано смањење трошкова применом стандарда;
- Уклањање препрека при трговини производима;
- Представљање и заступање националних интереса у поступку доношења међународних и европских стандарда;
- Олакшавање везе између произвођача, потрошача и органа надлежних за контролисање и испитивање.

Кроз примену српских стандарда који за основу имају европске стандарде очекује се да се изврши рационализација средстава и материјала који се користе у овој области и истовремено испуне битни захтеви у погледу безбедности и сигурности производа, а да тако израђени производи постигну конкурентност у погледу квалитета на европском тржишту.

Применом српских стандарда из ове области, такође, очекује се да ће се унапредити ниво квалитета производа и услуга домаћих произвођача, који ће им обезбедити проходност на европско тржиште и на тржиште земаља из региона.

Такође, примена ових стандарда обезбедиће здраву конкуренцију домаћих и страних фирми и на домаћем тржишту, што ће заједно довести до уравнотежења цена и односа цене и квалитета у корист купаца као крајњих корисника.

3 Учешће у раду Комисије за стандарде

Све заинтересоване стране у Републици Србији позване су да узму учешће у раду Комисије за стандарде KS H091 како би у њој непосредно и равномерно били заступљени интереси и потребе свих релевантних страна.

Стране заинтересоване за тржиште површински активних материја су следеће:

- произвођачи и корисници за које су површински активне материје сировине или помоћни производи за даљу примену;
- научне установе (факултети, институти);
- органи државне и локалне управе;
- лабораторије;
- невладине организације;
- удружења произвођача;
- представници потрошача.

4 Циљеви и стратегија за остваривање циљева

4.1 Циљеви Комисије за стандарде

Комисија за стандарде KS H091 има следеће циљеве:

- Доношење националних стандарда и сродних докумената из области рада Комисије за стандарде KS H091 преузимањем ажурних издања одговарајућих европских и/или међународних стандарда и сродних докумената, при чему је преузимање хармонизованих европских стандарда приоритетни задатак;
- Повећање броја националних стандарда из области рада Комисије за стандарде KS H091, који настају преузимањем европских и/или међународних стандарда методом превођења на српски језик или бар одржавање постојећег броја националних стандарда на српском језику;
- Побољшавање и осавремењивање постојећих изворних националних стандарда узимајући у обзир Интерна правила стандардизације²⁾, одговарајуће међународне споразуме, националну регулативу, као и постојеће потребе заинтересованих страна;
- Проширење састава Комисије за стандарде KS H091 укључивањем представника организација потрошача и других заинтересованих страна;
- Активније учешће Комисије за стандарде KS H091 у раду релевантних европских и/или међународних техничких комитета;
- Промовисање примене српских стандарда и сродних докумената из области рада Комисије за стандарде KS H091.

4.2 Стратегије за остваривање циљева Комисије за стандарде

Стратегије Комисије за стандарде KS H091 за постизање дефинисаних циљева су:

- Праћење рада релевантних техничких комитета (CEN/TC 276 и ISO/TC 91) и адекватно планирање преузимања европских и/или међународних стандарда;
- Ревидирање текстова повучених националних стандарда објављених на српском језику у складу са новим издањима европских или међународних стандарда да би се одржао или повећао број објављених националних стандарда насталих преузимањем европских и/или међународних стандарда на српском језику;
- Редовно преиспитивање изворних националних стандарда и адекватно планирање договорених ревизија, измена и исправки тих стандарда;
- Периодично преиспитивање састава Комисије за стандарде KS H091 да би се проверила равномерна заступљеност свих потенцијално заинтересованих страна у њој;

²⁾ *Интерна правила стандардизације – Део 1: Доношење, објављивање, одржавање, преиспитивање и повлачење српских стандарда и сродних докумената (ИПС 1:2014);*

Интерна правила стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде и сродне документе (ИПС 2:2014).

- Обука чланова Комисије за стандарде KS H091 у вези са учешћем у раду релевантних европских и/или међународних техничких комитета;
- Обука чланова Комисије за стандарде KS H091 за упознавање са ревидираним интерним правилима Института;
- Сарадња са другим комисијама Института.

5 Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

- Непостојање одговарајућих националних стандарда на српском језику изискује додатне напоре и средства који су ван области рада Комисије за стандарде и Института;
- Недостатак финансијских средстава онемогућава обезбеђење одговарајућих превода и упућује на преузимање стандарда методом проглашавања, што умањује кредибилитет ових стандарда у пословном окружењу;
- Недовољно учешће стручњака у доношењу српских стандарда;
- Нередовно долажење чланова Комисије на седнице, што може довести до одступања од плана доношења стандарда;
- Незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављање примедба у вези са предлозима нацрта српских стандарда који се стављају на јавну расправу;
- Недостатак основних ресурса за извођење потребних обука за чланове Комисије за стандарде.

6 План активности

Активности Комисије за стандарде KS H091 у наредних 5 (пет) година ускладити према годишњим плановима рада и према следећем:

- У току доношења програма рада није предвиђено преузимање стандарда методом превођења/прештампавања/проглашавања из области рада ове комисије у наредном периоду јер то ни у Техничком комитету CEN/TC 276 није предвиђено;
- У току 2015. и 2016. године покренути усвајање стандарда на српском језику већ усвојених српских стандарда методом проглашавања или прештампавања и пратити рад техничких комитета CEN/TC 276 и ISO/TC 91;
- У току 2017. године покренути ревизију изворних стандарда (одредити датуме преиспитивања) и, ако је потребно, почети ревизију или извршити потребне модификације када се промени технологија производње површински активних материја;
- У наредном периоду (у 2018. и 2019. години) наставити са усвајањем стандарда на српском језику према потребама заинтересованих страна, као и са преиспитивањем стандарда за релевантне претходне године и, ако је потребно, почети ревизију или извршити потребне модификације када се промени технологија производње површински активних материја.

7 Корисни линкови

Ради доброг и корисног информисања постојећих или будућих чланова Комисије наведени су корисни линкови:

<http://www.iss.rs/>

ISS/KS H091, Програм рада

Датум: 2015-02-13

Верзија: Одобрен ПР

Страна: 12

ИСС/KS H091

http://www.iss.rs/tc/?national_committee_id=197

CEN/TC 276

http://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=204:7:0::::FSP_ORG_ID:6257&cs=19E90455804A7A295366B154960CC23A5

ISO/TC 91

http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee.htm?commid=50490